

H. BECKH

Pád do hříchu

Dramatického obratu dostupuje rajska udalost velkým obrazem o pádu do hříchu, o svedení prvotní lidské dvojice hadem. Jen z hlubin sebezpoznání možno získati přístup k tomuto dokumentu světové hloubky, svědčícímu o lidském prapoznání sebe sama.

Vývoj nebeského člověka v pozemského, který se teprve jen připravoval vštípením zemského prvku Jahvem a v Adamově spánku vznikem vnějšího protikladu pohlaví, dokonává se pádem do hříchu. Teprve pádem do hříchu klesá člověk s prasnvetelných výšin do vlastních hlubin země. A bible sama, zabýváme-li se jí důkladněji, vyjadřuje, že při tom běží o pochody, které se táhnou epochami lidstva (Gen. 3—11). Zcela ještě nadzemská udalost v ráji má svůj odraz v tom, co se potom děje v jiných, více pozemských sférách: v udalosti Kainově a v potopě světa. Teprve po potopě světa, v tom, co nám Genese vypravuje v obraze stavění věže v Babelu (Gen. 11), dotýkáme se hutné země, již nám připomíná naše dnešní představa

o zemi. A co je při stavění této věže líčeno jako zmatení jazyků, jest poslední bezprostřední účinek pádu do hříchu. Slovo, které v člověku prapočátků žilo ještě jako božské praslovo, propadá zemským mocnostem a tříští se.

Vlastní svůj zemský střed má událost pádu do hříchu v Kainově bratrovraždě. Pokušení v ráji je k tomu vyšší předehtou. Zemský živel, jímž podle božské tvůrčí vůle měl se člověk probuditi k pozemskému Já, stává se mu svůdným plodem země, skrze nějž protivníci božských tvůrčích mocností, obzvláště ona mocnost, která jest protivníkem Jahvovým, hledí do sáhnouti u člověka svého cíle. Líčení dějů, jak se tato mocnost mohla stati protivníkem bohů, zavedlo by nás do ještě vyšších oblastí duchovna, které v Genesi můžeme jen tušiti tam, kde se to, co se v oněch oblastech událo, zrcadlí v události Kainově. V mythech starých Indů o boji bohů s démony (srovnej i Apok. 12) nalézáme obrazné náznaky oněch dějů.

Když Jahve do člověka, stvořeného k obrazu bohů, vložil prvek prachu země, nesoucí v sobě zárodek smrti, byla s tím tomuto obrazu bohů dána možnost, aby to, co se od božského života oddělilo, svobodně k němu přivedl zpět. Dříve pouhý bezmocný článek v životě Božství, byl by člověk svobodně a samostatně přijal do sebe božskou vůli, a dále zemi utvářeje a buduje, byl by ji včlenil do nebeské harmonie. S božským Já, darem Elohimů, bylo by se svobodně spojilo probuzené pozemské Já, dar Jahveho. Smrt by se

byla proměnila v život. Že to bylo překaženo, způsobila jiná mocnost, která jest Jahvovým protivníkem. Bible ji líčí v obraze hada, nejzemštějšího ze všech zvířat na zemi. Had lezoucí po zemi jest obrazem toho, co vystoupivši z kruhu věčnosti, tíhne teď ve světě země k vesmírným protikladům tak dlouho, až se had sám kousne do ocasu a tím se opět stává symbolem kruhu věčnosti. Již v nejstarších dobách byl v hadu spatřován symbol nejvyšších tajemství vesmíru.

Tak spočívá dvojsečnost v tom, co bylo člověku původně dáno jako dar bohů. Tato dvojsečnost záleží právě v tom, čím se člověk stal korunou stvoření, v podobnosti Bohu. V tom, co k jenom citovému životu, který jest vlastní také zvířatům, přistupuje u člověka jako Já, nalézá tato podobnost svůj výraz. Tím, že se Já stává pozemským Já, dostává se obrazu bohů možnosti, postavit se právě na základě této podobnosti proti božské tvůrčí vůli, cítit se ve sféře oddělené od Božství sám jako tvůrce a tak vypadnouti z božské harmonie. »Aj, člověk učiněn jest jako jeden z nás, aby věděl dobré i zlé« (Gen. 3, 22).

Obrazem této dvojsečnosti pozemského daru jest plod, který podává pokušitel člověku prostřednictvím Eviným. Hebrejské slovo vyjadřuje tuto dvoudílnost, dvojsečnost plodu až do hlásek. V překladech pak se plod stal »jablkem«. I v pohádkách shledáváme se s jablkem, jehož jedna polovina jest otrávena, kterýžto obraz poukazuje na tajemství lidského Já. Tím, že se původní božská síla Já Božství odcizuje, stává

se sobectvím nižšího Já. Pokušitel očkuje do pozemského člověka jed sobectví. Tímto sobectvím se člověk odlučuje od božského života. V tomto odloučení záleží hřích.“¹ odloučení od Božství způsobuje, že se člověk zaplétá do zemské sféry. Člověk propadá mocností smrti, vládoucím v zárodku země, které by byl přemohl, kdyby byl zůstal v harmonii s božskou vůlí. Tyto síly smrti vládou i v poznání, kterého se nyní člověku dostává. V rajske nevinosti, v níž ještě nic nevěděl o dobru a zlu, byl člověk ještě úplně nesen silami stromu života. Rozlišování dobra a zla nemělo ještě významu, protože nevinost, v níž člověk žil, byla ještě mimo dobro a zlo. Plod stromu poznání, který pokušelem svedená lidská dvojice nyní požívá, stává se jí plodem smrti. Člověk se tímto věděním spojuje se silami, které působí odumírání pozemského života. Na ženském protějšku, který byl utvořen z jeho žebra, člověk nejprve dosáhl vědomí, že jest mimo něj něco pozemského. Tímto zevním dojmem cítil se však, pokud žil v rajske nevinosti, opět spojen s božským světem, z něhož pocházel (Gen. 2, 23). Tímto prožíváním »obrazu vlastní duše v zrcadle ženského půvabu cítil to, co jeho pozemskou neúplnost zase pozvedalo vzhůru k božské úplnosti. Požitím plodu stromu poznání stala se mu žena, skrze niž prožíval zemi, svůdkyni, zavádějící ho do zemské sféry.

Velký biblický obraz ženy a plodu, stromu a hada náleží k těm, které i dnes vždy poznovu jsou zobrazovány, poněvadž dolů hledící moderní vědomí, které

jinak nepřeje obraznosti, myslí, že právě k tomuto obrazu má snadný přístup. Ve skutečnosti je tento obraz snad nejtěžší a nejvýznamnější ze všech velkých obrazů biblických. Nebezpečí, zbloudit ve stavbě právě tohoto obrazu, jest veliké. A chránit se musíme právě takového pojetí, jakému v novější době propadl i jemný a vážený umělec, takového pojetí, které zaměňuje jisté následky pádu do hříchu s jeho příčinou a s jeho původní podstatou. Podle onoho pojetí vypadala by věc tak, jako by se v Adamovi a Evě, když dlouhou dobu nevinně spolu žili, probudil jednoho dne had žádosti, načež byli vzájemně zachvázeni šílenou vášní a tato vášně vedla pak ke spojení, které božský stvořitel nezamýšlel. Před námi stojí novější obraz, kde Adam v horečné žádosti klečí před Evou, která mu podává jablko, zatím co se za ním vzpíná strašný had. Že dnes takové věci jsou zde jako následky pádu do hříchu, jest jisté. Ale kreslit podle toho obraz pádu do hříchu jest pochybné. »Pád do hříchu* se udál ještě v zcela jiných výšinách vědomí, a něco grandiosnějšího, než si představuje většina našich moderních umělců, muselo vstoupit do stále ještě božského vědomí rajskeho pračlověka, aby jej přimělo k pádu.! Více než takovíto moderní umělci přiblížil se ve svých mytech o Prométheovi starý Řek povaze ohně, který byl tenkrát v člověku rozžat mocí nepřátelskou bohům a božskou jiskru vždy více potlačoval a dusil. Vlivem zemske povahy tohoto ohně propadal člověk vždy více síle smrti, vládnoucí

v živlu země. Síly citového života, nad nimiž mu bylo přikázáno vládnouti, staly se mocnostmi, které jej ovládly. Tak povstalo pak teprve to, co jako protipól lásky podrobuje člověka nátlaku jeho nižší přirozenosti. Co mezi pohlavími přišlo do nepořádku, to vše jest, jak sama Genese (3, 16) zřetelně vyslovuje, následek, nikoliv příčina pádu do hříchu. Jen sebepoznání, které se u oněch příznaků nezastaví povrchně, nýbrž pronikne do mnohem větších hlubin vědomí, může nám skutečně otevřít přístup k obrazu pádu do hříchu.

Gen. 3, 7.

O obraze nahoty a studu bylo již mluveno v jiné souvislosti. Teprve požitím plodu poznání uvědomil si člověk to, co v sobě nosí jako živel země. To naznačuje Genese obrazem nahoty a studu. Zářící světlo, které až dosud člověka halilo a odívalo, vzdaluje se od něho. Nezahaleno leží před ním vše pozemské. Vrchol pádu do hříchu (Gen. 3, 8—14) a jeho obrazné mluvy je v tom, když po scéně s pokušelem člověk opět slyší boží hlas, hlas Jahveho, »chodícího po ráji k větru dennímu«. Tu slyší člověk hlas boží a může jej slyšet i dnes, sestoupí-li dosti hluboko pod denní vědomí, pod ony oblasti, v nichž se setkává s pokušelem lidstva, V ostrém světle denního života hlasy země snadno přehlušují božské v nás. Ale když se den nachýlil, když kolem nás zmlká hluk všednosti, když nás shůry ovívá chladný dech, můžeme ve ztichlém nitru opět slyšet hlas vyššího světa.

Toto místo

sestoupila. Popisuje tu, jak se duše na této cestě setkává s mocností, která zabraňuje každému vstup do světelného světa tak dlouho, až pro tento vstup uzraje, až vyrovná účinky pádu do hříchu, až zase nabude ztracené rovnováhy. Rudolf Steiner nazývá tuto mocnost »strážcem prahu«, kteréhožto označení bylo používáno již ve starší literatuře. Je to táž mocnost, která nepřipravené lidské duši zabraňuje vědomý vstup do oblastí světla také každé noci ve spánku. Jestliže duše při svém výstupu vědomě prožije setkání s tímto »strážcem prahu«, nalezne nejbezprostředněji možnost ověřiti si všechno to, co nám v jednotlivých obrazech popisuje Genese jakoby zastávky tohoto sestupu. Shledá pak, jak reálné jsou to skutečnosti vědomí, které máme před sebou v těchto obrazech a k nimž nám dnešní době přiměřené porozumění těmto obrazům může opět otevřít přístup.